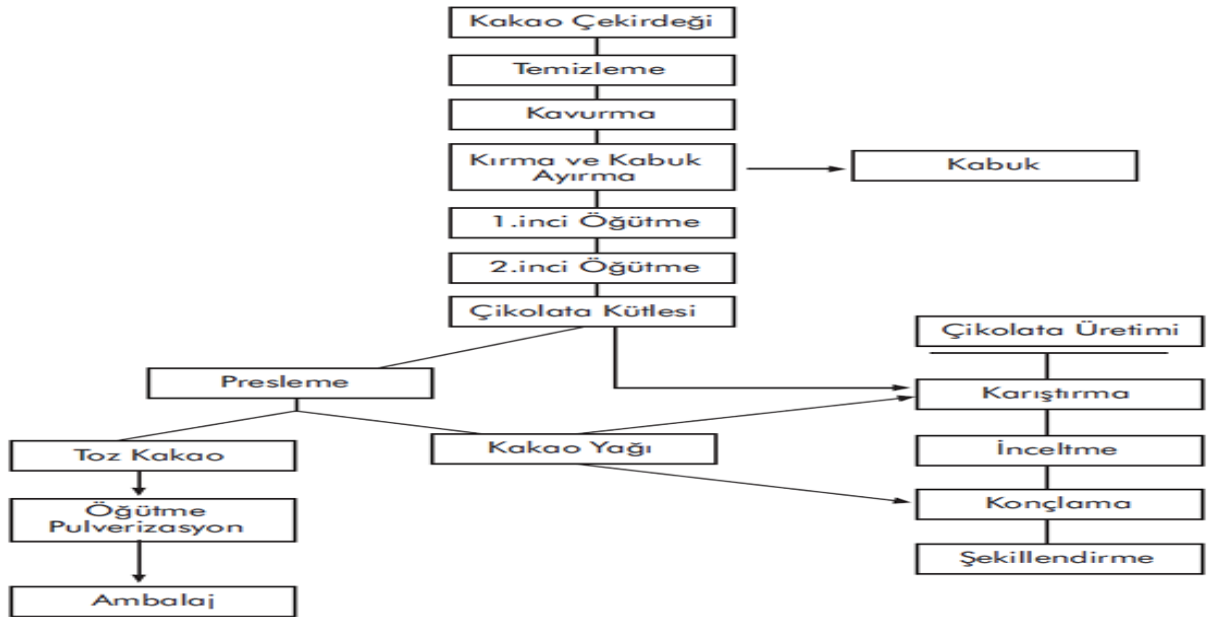

Çikolatanın ana hammaddesi kakao çekirdeğidir. Kakao çekirdeği Aztek'ler ile başlar. Kristof Kolomb ise Amerika kıtasına yaptığı keşifler sonucunda kakaonun dünyanın geri kalanını tanıştıran isim olarak tarihte yerini almıştır. İspanyolların Amerikaya gelişinden sonra kakao ile tanışan halklar kakaoyu çeşitli maddelerle karıştırıp çikolata yapmayı başardılar. 1840'lı yıllarda İngiltere'de ilk çikolata yapıldı. 1876 yılında da İsviçre'de ilk sütlü çikolata keşfedildi.

Çikolata; kakao yağı, şeker ve çikolata tipine göre kakao kitlesi, süt/süt tozu ve çeşni maddeleri, ayrıca katkı maddeleri ilave edilerek tekniğe uygun şekilde hazırlanıp kalıplanarak elde edilen bir mamuldür. Çikolata üretimi için çikolata kitlesi, çikolata yağı, şeker, gerekli ise süt karıştırılarak ve inceltilerek konç denilen makinalara gönderilir. Bu makinalarda aroma geliştirme ve emülgatör ilavesi yapılır. Daha sonra şekillendirme yapılarak çikolata soğutularak ambalajlanır.

Çikolata Üretim Şeması

Türkiye'de şekerli ve çikolatalı mamuller sektörünün başlangıcı, bölgeden sağlanan hammaddelerle küçük imalathanelerde üretilen lokum ve helva gibi geleneksel Türk şekerlemelerinin üretimine dayanmaktadır. Günümüzde, geleneksel üretim yöntemleriyle birlikte modern üretim teknolojisinin de kullanıldığı sektör, gıda sanayi içinde yer alan,

üretiminde kullanılan hammaddeler, yardımcı maddeler ve ambalaj malzemeleri ile yan sanayisini de geliştiren önemli sektörlerden bir tanesi durumuna gelmiştir.

Şekerli ve çikolatalı mamuller Türkiye'nin her yerinde üretilmekte, tüm ölçeklerde firmalar faaliyet göstermektedir. Yabancı sermayeli firmalara bakıldığında ise lokum, helva ve şekerleme üretiminin büyük bölümünün küçük işletmelerde çiklet, çikolata ve çikolata mamullerinin tamamına yakını ise 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde üretildiği görülmektedir.

Şekerlemeler genellikle eritme, pişirme, şekillendirme, soğutma ve ambalajlama işlemlerinden geçirilerek üretilmektedir. Modern teknoloji kullanan firmalarda her ürün için ayrı bir üretim bandı gerekmekte ve bu da sabit yatırımların yüksek olmasını gerektirmektedir. Sektörde mevsimsellik de büyük önem taşımaktadır. Özellikle kış aylarında ve dini bayramlarda talebin maksimum seviyeye ulaşması, firmalar için önemli stok maliyetlerini de beraberinde getirmektedir. Bu açıdan sektör, sermaye yoğun bir sektör olarak öne çıkmaktadır. Ancak, geleneksel üretim yöntemleri göz önüne alındığında sektörün aslında sermaye ve emek yoğun bir sektör olduğu görülmektedir.

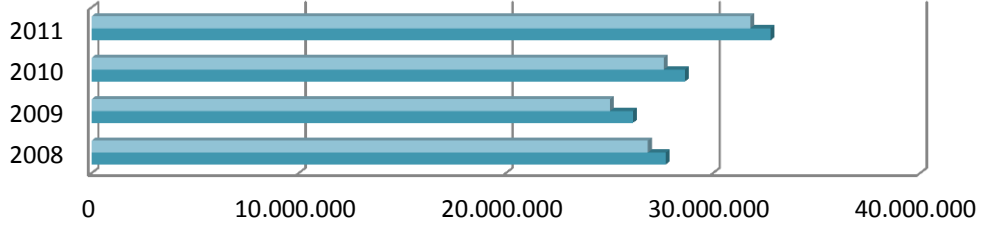
DÜNYA

Dünya Ticaret Merkezi verilerine göre dünya çikolata ve şekerli mamuller dış ticaret hacmi 2011 yılı itibariyle 64 milyar dolara ulaşmıştır. Bunun 32,8 milyar doları ihracat 31,8 milyar doları ise ithalattan oluşmaktadır.

2009 yılında küresel krizin de etkisiyle dünya ticaret hacmi azalsa da genel hatlarıyla yükseliş eğilimindedir.

Çikolata ve Şekerli Mamuller Dünya Ticareti - 000 \$

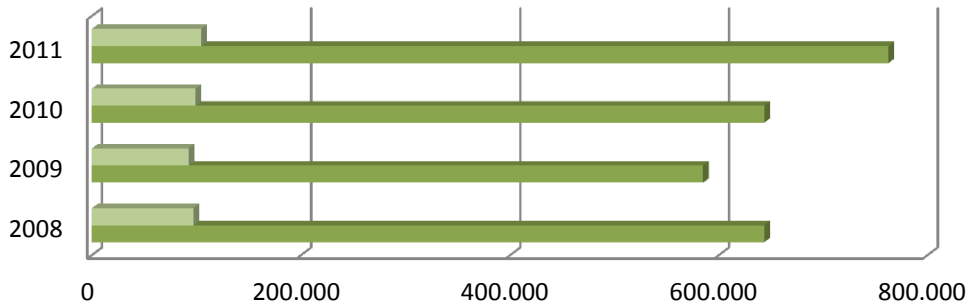

	2008	2009	2010	2011
İthalat	26.870.742	25.028.661	27.634.228	31.807.502
İhracat	27.739.768	26.140.453	28.657.109	32.803.517

Kaynak: Dünya Ticaret Merkezi

Dünya Ticaret Merkezi verilerine göre Türkiye, 2011 yılında 104 milyon doları ithalat, 762 milyon doları ihracat olmak üzere toplamda 850 milyon dolarlık dış ticaret hacmine ulaştığı görülmektedir. Dünya dış ticareti ile karşılaştırıldığında Türkiye daha çok dış ticaret fazlası verdiği görülmektedir. Bunun anlamı da Türkiye dünya ortalamasına göre aldığından çok çikolata ve şekerli ürün satmıştır.

Çikolata ve Şekerli Mamulleri - Türkiye Ticareti - 000 \$

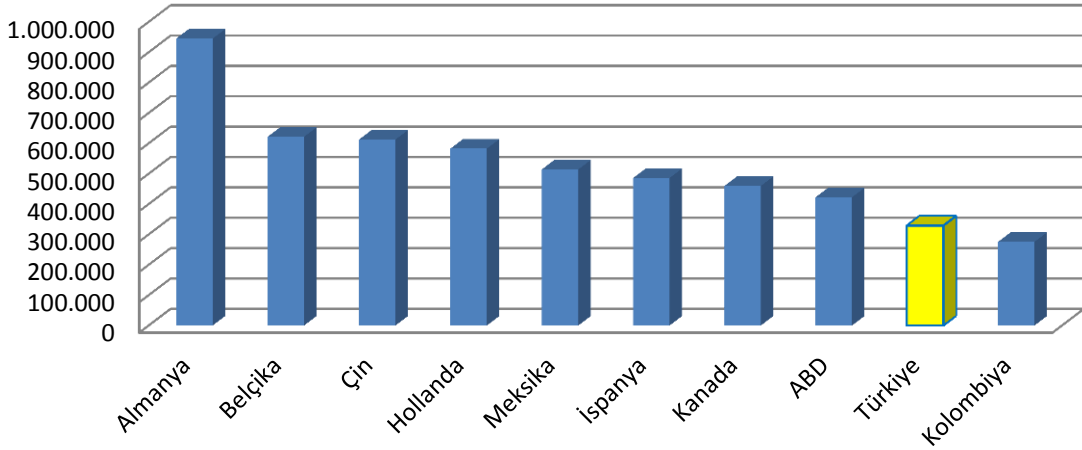
	2008	2009	2010	2011
İthalat	96.970	92.347	99.301	104.703
İhracat	643.379	585.063	643.481	762.727

Kaynak: Dünya Ticaret Merkezi

2011 yılı Dünya şekerli ürün ihracatında ilk sırada 944 milyon dolarlık ihracat değeri ile Almanya ilk sırada yer almaktadır. Almanya'nın ardından 621 milyon dolarlık ihracat değeri

ile Belçika, 612 milyon dolarlık ihracat değeri ile Çin gelmektedir. Türkiye ise 328 milyon dolarlık ihracat değeri ile dünya sıralamasında 9. Sırada yerini almıştır.

Dünya Şekerli Ürün İhracatı - 2011

Dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çokuluslu firmaların büyük hakimiyeti bulunmaktadır. Dünya üretiminin yaklaşık %45'inin ilk altı firma tarafından gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir. Dünyadaki önemli pazarların neredeyse tamamında çokuluslu firmaların birlikte yer aldıkları görülmektedir. Son yıllarda dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çokuluslu şirketlerin ürün ambalajlarını küçülterek fiyatları koruma çabaları içinde oldukları göze çarpmaktadır.

Çikolata ve şekerleme sektörünün uluslararası yayını Candy Industry'nin "Küresel Top 100" listesi yayınlanmıştır. Liste oluşumunda sektörde faaliyet gösteren firmaların net satışları esas alınmıştır. Listede ABD'nin hâkimiyeti görülmektedir. 25 Amerikalı firma toplamda ulaştıkları 46,3 milyar dolarlık net satış hasılatı ile ilk sırada yer almaktadır. Amerikalı firmalar toplamda 1195 fabrikada üretimlerini yaparken 584.748 kişilik istihdam sağlamaktadır.

Net Satış Hasılatına göre yapılan sıralamada Amerika'nın ardından İsviçre, Japonya, Meksika, Almanya, İtalya, Güney Kore, Türkiye, Ukrayna ve Hollanda ilk 10 sırada gelmektedir.

ŞEKER VE ÇİKOLATA HACI DEDE HAKAN KARAGÖZ

Firma Sıralama			Satış Sıralama			Fabrika Sayısı Sıralama			İstihdam Sıralama		
----------------	--	--	----------------	--	--	-------------------------	--	--	-------------------	--	--

Sıra	Ülke	Adet	Sıra	Ülke	Net Satış	Sıra	Ülke	Adet	Sıra	Ülke	Kişi
1	ABD	25	1	ABD	46.331	1	ABD	1.195	1	ABD	584.748
2	Almanya	12	2	İsviçre	16.628	2	İsviçre	459	2	İsviçre	290.594
3	İsviçre	6	3	Japonya	16.136	3	Almanya	71	3	Ukrayna	28.000
4	İspanya	4	4	Meksika	14.530	4	Türkiye	66	4	Türkiye	27.450
5	İtalya	4	5	Almanya	8.336	5	Japonya	51	5	Almanya	24.407
6	Japonya	4	6	İtalya	6.262	6	Arjantin	40	6	Japonya	23.101
7	Brezilya	3	7	G. Kore	3.843	7	Hollanda	31	7	İtalya	23.083
8	G. Kore	3	8	Türkiye	2.634	8	G. Kore	26	8	Arjantin	20.000
9	İngiltere	3	9	Ukrayna	2.071	9	İtalya	25	9	Hollanda	19.000
10	Meksika	3	10	Hollanda	1.847	10	Filipinler	20	10	Rusya	17.000

Kaynak: Candy Industries

Türkiye'den listeye üç firma girebilmiştir. Ülker markasını bünyesinde barındıran Yıldız Holding 2,2 milyar dolarlık net satış rakamı ile dünya sıralamasında 11. Sırada yerini almıştır. Yıldız Holding ayrıca, faaliyet gösterdiği 54 fabrikada toplamda 24.400 kişiye istihdam sağlamaktadır.

Yıldız Holding'in ardından ise sırasıyla Şölen Çikolata ve Elvan Gıda gelmektedir. Gaziantep merkezli Şölen Çikolata 2011 yılında sağladığı 334 milyon dolarlık net satış hasılatı ile dünya sıralamasında 46. sırada yerini almıştır. Firma ayrıca, 5 fabrikada 1.550 kişiye istihdam sağlamaktadır.

Listede yer alan son Türk firması ise İstanbul merkezli Elvan Gıdadır. Elvan Gıda 2011 yılında sağladığı 100 milyon dolarlık satış hasılatı ile dünya sıralamasına 93. sıradan girmiştir. Elvan Gıda, 7 fabrikasında toplamda 1.500 kişiye istihdam sağlamaktadır.

Top 100'deki Türk Firmaları					
Sıra	Firma Adı	Net Satışlar (milyon \$)	Fabrika Sayısı	İstihdam Sayısı	Dünya Sırası
1	Yıldız Holding - İstanbul	2.200	54	24.400	11.
2	Şölen Çikolata - Gaziantep	334	5	1.550	46.
3	Elvan Gıda - İstanbul	100	7	1.500	93.

Kaynak: Candy Industries

TÜRKİYE

Türkiye'nin 2010 yılı çikolata ve şekerleme üretimi yaklaşık 760 bin tondur. Ülkemiz bu üretim rakamı ile dünya üretiminden yaklaşık %5 pay almaktadır. Pazarın yıllık değeri de yaklaşık 5 milyar TL civarındadır.

Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu (TGDF)'nin TÜİK verilerinden derleyerek yaptığı 2011 yılı gıda ve içecek sektörü envanteri verilerine göre şekerleme ve çikolata üreten işyeri sayısı 1.116 olup, sektördeki çalışan sayısı ise 23.319'dur. Sektörün üretim kapasitesi 2.616.136 ton olup satış cirosu ise 5,7 milyar TL'dir.

Sektöre İlişkin Temel Veriler						
Madde	2004	2005	2006	2007	2008	2009
İşletme Sayısı	808	869	873	964	899	1.116
İstihdam	14.333	16.119	18.123	20.378	20.176	23.319
Üretim	2.516	2.915	3.308	3.773	4.605	5.271
Satış Cirosu (Milyon TL)	2.728	3.317	3.442	4.213	5.099	5.718
Katma Değer (Milyon TL)	675	491	645	696	950	1.017
İşgücü Verimliliği	47.075	30.454	35.592	34.143	47.091	43.612
Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranı	8,4	7,8	6,0	-5,8	-1,1	11,1

Kaynak: Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu (TGDF)

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine alt sektörler itibariyle bakıldığında ihracatta çikolata ve sakızlı-jöleli ürünlerine ağırlıkta olduğu görülmektedir. İki ürünün toplam sektör ihracatındaki payı %5 düzeyindedir.

Çikolata ihracatı 335 milyon dolarlık ihracat değeri ile toplam ihracatın %47,1'ini oluşturmaktadır. Çikolatanın ardından ise sırasıyla Jöleli ve sakızlı şekerli ürünler (%17,1), Jöleli şekerler (15), Çiklet (%10,3), Lokum (4,5).

ŞEKER VE ÇİKOLATA HACI DEDE HAKAN KARAGÖZ

İhracat						
İhracat Kalemi	2010		2011		2012	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Çikolata	102.207.564	255.073.183	110.646.374	303.869.709	115.887.510	335.919.305
Diğer şekerlik mamulleri; sakızlı, jöleli	42.360.215	95.982.102	44.001.257	101.415.816	53.528.653	121.664.960
Jöleli şekerler	25.141.142	67.767.407	31.887.292	85.081.723	39.794.157	106.772.263
Ciklet	13.972.198	50.075.647	17.487.596	57.825.275	20.422.500	73.566.768
Lokum	4.306.411	15.347.151	5.942.666	23.542.853	7.991.466	31.765.526
Diğer şekerlik mamulleri; kakao içermeyen	6.614.720	18.545.853	8.631.121	22.777.288	9.534.609	25.440.428
Helva	5.429.492	15.462.011	6.652.971	19.355.373	4.844.150	15.254.121
Sakızlı şekerler	1.304.940	3.503.049	1.235.998	3.227.152	792.371	2.087.139
Toplam	201.336.682	521.756.403	226.485.275	617.095.189	252.795.416	712.470.510

Kaynak: TÜİK

Çikolatanın ağırlığı kendinin ithalatta daha fazla göstermektedir. Toplam sektör ithalatının %96,6'sını çikolata oluşturmaktadır.

İthalat						
İhracat Kalemi	2010		2011		2012	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Çikolata	8.289.679	49.668.362	9.432.503	54.021.383	9.369.517	53.181.235
Diğer şekerlik mamulleri; kakao içermeyen	278.402	1.236.992	291.078	1.018.399	214.571	944.856
Jöleli şekerler	281.057	1.493.626	215.417	911.569	69.934	412.876
Diğer şekerlik mamulleri; sakızlı, jöleli	33.111	165.287	54.683	200.945	62.543	261.179
Sakızlı şekerler	197.520	625.098	159.501	482.305	22.245	84.114
Lokum	1.979	3.689	27.256	150.449	9.123	79.461
Ciklet	20.196	126.957	57.507	648.502	11.435	77.619
Helva	5.386	13.112	8.707	27.001	1.824	3.650

Kaynak: TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre sektör iki kod altında birleşmektedir. 1806 kodlu çikolata ve mamulleri sektörü ihracatında ilk sırada, 96,8 milyon dolarlık ihracat değeri ile Irak gelmektedir. Irak'ın ardından ise Libya, Cezayir, S. Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Yemen, Mısır, Azerbaycan, Tacikistan ve İsrail gelmektedir. Çikolata ihracatında ilk 10 ülke

içerisinde ağırlığı Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinin oluşturduğu görülmektedir. Çikolata ithalatında ise ilk 10 ülke içerisinde ağırlığın Batı Avrupa ülkelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Sektöre yönelik ikinci kod ise 1704 kodlu şekerli mamullerdir. Şekerli ürünler ihracatında ilk sırada Irak gelmektedir. Irak'a yapılan şekerli ürün ihracatı 2012 yılı sonu itibariyle 52,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Irak'ın ardından sırasıyla ABD, İngiltere, Almanya, Rusya, Romanya, S. Arabistan, İsrail, Cezayir ve Libya'nın sıralandığı görülmektedir.

Şekerli ürün ithalatında ise ilk sırada 3,3 milyon dolarlık ithalat değeri ile Hollanda ilk sırada yer almaktadır. Hollanda'nın ardından Almanya, Belçika gibi çoğunluğu Batı Avrupa ülkeler sıralanmaktadır.

1806 - Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları - dolar					1704 - Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil) - dolar				
Sıra	Ülke adı	İhracat	Ülke adı	İthalat	Sıra	Ülke adı	İhracat	Ülke adı	İthalat
1	Irak	96.812.183	Polonya	25.201.216	1	Irak	52.567.064	Hollanda	3.309.778
2	Libya	34.003.347	İtalya	21.040.188	2	A.B.D.	37.333.147	Almanya	1.533.920
3	Cezayir	28.563.951	Almanya	17.770.072	3	İngiltere	22.195.686	Belçika	1.111.457
4	S. Arabistan	20.242.819	Hollanda	10.471.835	4	Almanya	21.782.731	İngiltere	1.091.354
5	B.A.E.	18.924.985	Belçika	9.829.099	5	Rusya	17.355.811	Macaristan	575.187
6	Yemen	17.319.134	İsviçre	4.271.659	6	Romanya	12.665.862	Rusya	498.265
7	Mısır	14.273.840	A.B.D.	4.091.009	7	S. Arabistan	11.821.829	Polonya	488.358
8	Azerbaycan	13.173.142	Fransa	1.905.255	8	İsrail	11.690.795	Çin	430.624
9	Tacikistan	12.041.446	Slovakya	1.313.235	9	Cezayir	11.047.598	Fransa	382.131
10	İsrail	11.834.878	Bulgaristan	1.204.595	10	Libya	9.732.352	Yunanistan	321.101

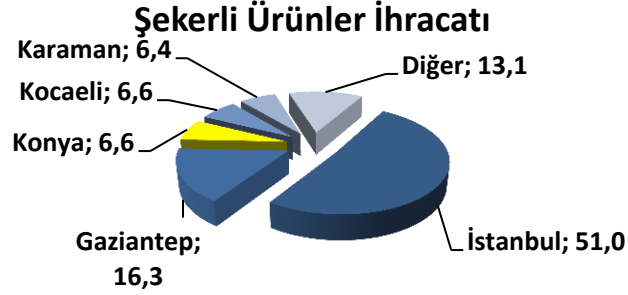
Kaynak: TÜİK

KONYA

Konya, çikolata ve şekerli ürünler imalatında önemli şehirlerden bir tanesidir. Helva, lokum, şekerli ürünler, pastacılık mamullerinde birçok üretici firma faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin şekerli ürün dış ticaretine bakıldığında da Konya'nın ilk beş şehirden birisi olduğu görülmektedir. Şekerli ürünlerin ihracatına bakıldığında %51'lik payı ile İstanbul'un ilk sırada

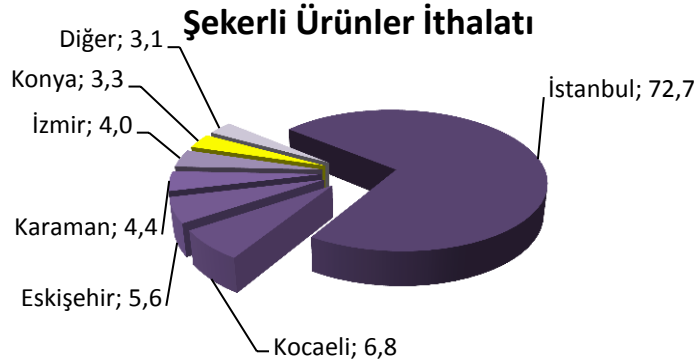

olduğu görülmektedir. İstanbul'un ardından Gaziantep %16,3'lük payı ile ikinci, Konya %6,6'lık payı ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Kaynak: TÜİK

Şekerli ürünlerin ithalatına baktığımızda ise ilk sırada %72,7'lik payı ile İstanbul bulunmaktadır. İlk beş il içinde İstanbul'un ardından ise Kocaeli (%6,8), Eskişehir (%5,6), Karaman (%4,4), İzmir (%4,0) gelmektedir. Konya toplam şekerli ürün ithalatında %3,3'lük payı ile Türkiye sıralamasında 6. sırada bulunmaktadır.

Kaynak: TÜİK

Konya Ticaret Odası Kapasite Raporlarına bakıldığında Konya'da çikolata üreten firmalarında toplam kapasitesi yıllık 23.457 ton'dur. Toplam üretimin %60'ını çikolata, %40'ını diğ er şekerli mamul olarak üretmektedir.

Konya Çikolata Üreticisi Firmaların Kapasiteleri (ton/yıl)			
Firma Adı	Çikolata	Diğer Şekerli Ürünler	
Alfa Şekerleme A.Ş.	640	1.720	2.360
Niyazi Ayaz Ltd. Şti.	1.836	1.865	3.701
Arpi Çikolata	960	300	1.260
Bella Şeker	1.022	-	1.022
Süleyman Uyanık	810	580	1.390
Şanver Çikolata	1.620	265	1.885
Tatlidil Ltd.	1.632	958	2.590
Aran Çikolata	1.836	-	1.836
Vadi Şekerleme	1.080	-	1.080
Vella Dış Ticaret	648	1.190	1.838
Feza Çikolata Ltd	1.365	2.590	3.955
Rare Gıda	540	-	540
Toplam	13.989	9.468	23.457

Kaynak: KTO Veritabanı

Sonuç:

Türkiye, şekerli ürün ve çikolata sektöründe dünya ticaretinde ilk 15 ülke arasında yer almaktadır. 2011 yılı verilerine göre Türkiye, şekerli ürün ihracatında 9. Sırada, çikolata ihracatında ise 14. sırada yer almaktadır. Türkiye’de iller bazında Konya, İstanbul ve Gaziantep’ten sonra üçüncü büyük ihracat merkezi konumundadır. Konya’da birçok şekerli ürün ve çikolata üreticisi olup daha çok yerel düzeyde faaliyet göstermektedir. Sektörde firmaların gelişimi için dış ticarete yönelmeleri gerekmektedir. Ayrıca, özgün ürünler geliştirerek farklılıklarını ortaya koymalı ve dünya pazarında rekabetçiliklerini artırmalıdır.,

KAYNAKÇA

- Uluslararası Ticaret Merkezi,
- Türkiye İstatistik Kurumu,
- Şekerli Mamul Sanayicileri Derneği,
- Ekonomi Bakanlığı Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Raporu,
- Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu, 2011 Envanteri,
- Candy Magazine – Top 250,
- Konya Ticaret Odası Kapasite Raporu Veritabanı.